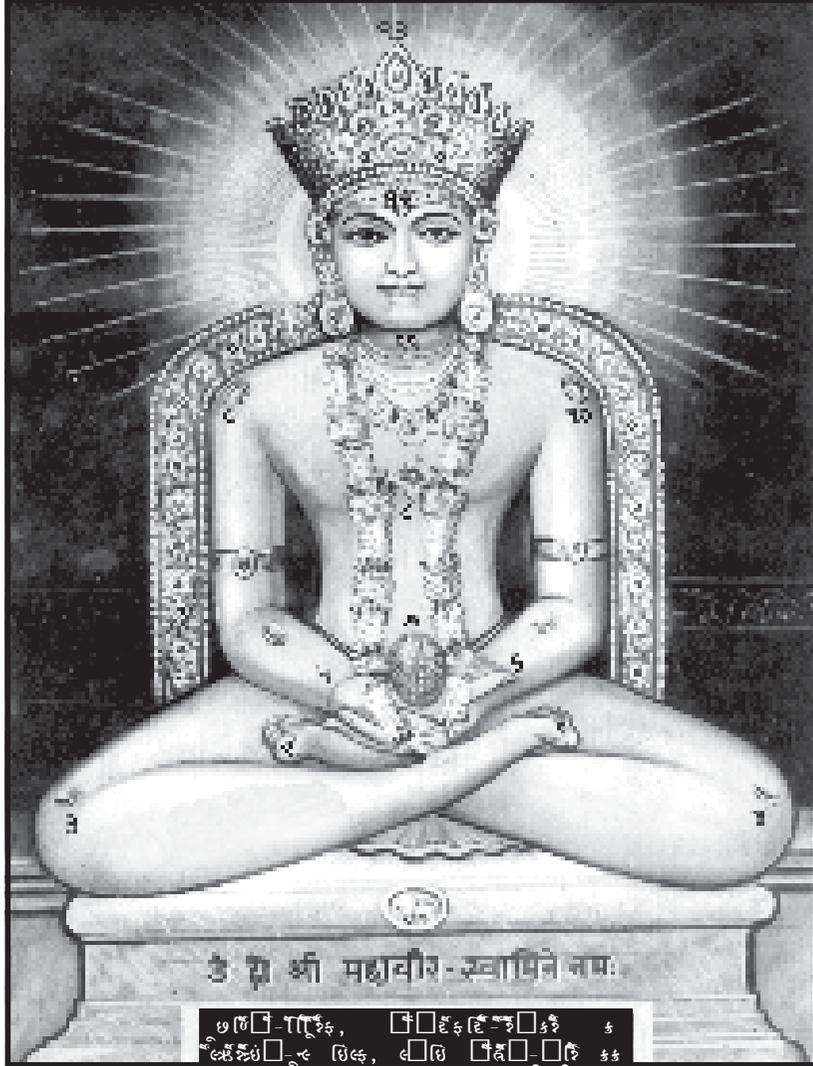

યોવીસમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી ભગવાન

ચંદન પૂજાનો ક્રમ

અચલગચ્છપ્રવર્તક પૂ. દાદાશ્રી
આર્યરક્ષિતસૂરીશ્વરજી મ.સા.નું જીવન ચરિત્ર

રાજસ્થાનની એ પુણ્યવંતી ભૂમિ ઉપર આબુ મહાતીર્થ પાસે દંતાણી નામનું ગામ છે. એ ગામમાં શ્રાવક દ્રોણ અને શ્રાવિકા દેદી નિરંતર ધર્મધ્યાનમાં મગ્ન રહેતા. સમય જતાં શુભ સ્વપ્નથી સૂચિત દેદીમાતાએ એક મહાન પુત્ર રત્ને જન્મ આપ્યો. આજે એ સ્થળ દંતાણી તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. એ પાવનકારી દિવસ હતો સં. ૧૧૩૬ શ્રા.સુ.-૯ શનિવાર. પુત્રનું નામ પાડ્યું વયજાકુમાર. નાનપણથી જ તીવ્ર મેઘાવી બુદ્ધિના કારણે અભ્યાસ કરી, ધાર્મિક સૂત્રોમાં પારંગત બન્યો. સંસાર પ્રત્યે વૈરાગ્ય વધતો ગયો. વડગચ્છના પૂ.આ. શ્રી જયસિંહસૂરિજી પાસે સં. ૧૧૪૨, વૈશાખ સુદ-૮ ના દિવસે દીક્ષા લીધી. નામ મુનિ વિજયચંદ્ર રહ્યું. અનેક ગ્રંથો, આગમોના અભ્યાસથી, વાંચનથી પ્રકાંડ વિદ્વાન બન્યા. માત્ર ત્રેવીસ વરસની નાની જ વયમાં યોગ્યતા જાણી, પૂ. ગુરુદેવે સં. ૧૧૫૯ માગસર સુદ-૩ ના આચાર્ય પદવી આપી. સંવત ૧૧૫૯માં એક ઘટના બની. તે વખતે ચૈત્યવાસીઓના પ્રભાવને કારણે સર્વત્ર શિથિલાયાર વ્યાપી ગયો હતો.

“સીઓદગં ન સેવિજજા” આ દશવૈકાલિક સૂત્રની ગાથાનું સ્વાધ્યાય મનન કરતાં મુનિ વિજયચંદ્રજીએ ગુરુને પૂછ્યું, “આ કાયા પાણીનો વપરાશ સાધુઓ શા માટે કરે છે?” ગુરુએ કહ્યું, “કાળનો દોષ છે.” મુનિએ પૂછ્યું, “અમને શાસ્ત્રોક્ત મુનિજીવન જીવવા આજ્ઞા આપશો?” ગુરુએ કહ્યું “શાસ્ત્રોક્ત મુનિજીવન જે આચરે તેને ધન્ય છે.”

આમ ગુર્વાજ્ઞા મેળવી, સૂરિપદનો ત્યાગ કરી, ગુરુના આગ્રહથી ઉપાધ્યાય પદે રહી, મુનિ વિજયચંદ્ર કેટલાક શિષ્યો સાથે લાટ ઇત્યાદિ અનાર્ય પ્રદેશોમાં વિચર્યા. કિયોદ્વારના આશયથી પોતાના સંસારી મામા પૂર્ણિમા ગચ્છીય પૂ.આ.

શ્રી શીલગુણસૂરિ પાસે અમુક સમય રહ્યા. તેઓની સાવધ ક્રિઆઓ જોઈ, તેનાથી પણ દૂર રહ્યા. અનેક ગામોમાં વિચરીને પાવાગઢ ઉપર સાગારિક અનશન સાથે કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાન ઇત્યાદિ આત્મસાધન । કરતાં રહ્યા. મધ્યાહ્ને દરરોજ ગોચરીએ જાય. સાથે સંકલ્પ કર્યો કે “કદી પણ સદોષ અન્ન જળ ન લેવું.” આમ કરતાં નિર્જળ યૌવિહારા ઉપસવા કરતાં માસક્ષમણ ઉગ્ર તપ આરાધ્યું. એક વખત મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં શાસનદેવી શ્રી ચક્રેશ્વરીએ પ્રભુ શ્રી સીમંધર સ્વામીને પૂછ્યું “પ્રભો! ભરતક્ષેત્રમાં આગમાનુસારી સાધુ જીવન આચરનાર કોઈ મુનિ છે કે નહીં?” ભગવાને કહ્યું, “હા! પાવાગઢ ઉપર સાગારિક અનશન કરી રહેલા શ્રી વિજયચંદ્ર ઉપાધ્યાયજી આગમોક્ત વિધિમાર્ગને જાણે છે, આરાધે છે. તેમના હસ્તે વિધિપક્ષનું પ્રવર્તન થશે.”

પ્રભુના શ્રીમુખેથી વિજયચંદ્ર ઉપાધ્યાયજીની પ્રશંસા સાંભળી, ચક્રેશ્વરી દેવી પાવાગઢ ઉપર આવ્યા અને ગુરુના દર્શનથી પ્રસન્ન થઈ કહ્યું, “હે પૂજ્ય! આપ પુણ્યવાન છો, દીર્ઘદર્શી છો, આપ પર્ષદામાં પરમાત્મા શ્રી સીમંધર સ્વામી દ્વારા પ્રશંસિત છો. હે પૂજ્યશ્રી! આવતીકાલે ભાલેજથી યશોધન શ્રાવક સંઘ સહિત આવશે. આપના ઉપદેશથી પ્રતિબોધ પામશે અને શુદ્ધ અન્ન જળ વહોરાવશે. આપ પારશું કરશો. આપના દ્વારા વિધિપક્ષનું પ્રવર્તન થશે. જિન શાસનનો જયજયકાર થશે.”

બીજે જ દિવસે સંઘપતિ યશોધન ભણસાલી સંઘ સહિત યાત્રાએ આવ્યા. ગુરુને વિનંતી કરતાં ગુરુદેવ તળેટીમાં સંઘના રસોડે પધાર્યા. ત્યાં સૂઝતો આહાર મળતાં તે વહોરાવી, પોતાને સ્થાને આવી, માસક્ષમણનું પારશું કર્યું. યશોધન શ્રાવક ગુરુ પાસે આવ્યા. ગુરુ ઉપદેશથી શ્રાવકના વ્રતો સ્વીકાર્યા. ત્યારબાદ પૂજ્યશ્રી સંઘ સહિત ભાલેજ પધાર્યા. પૂજ્યશ્રીના ગુરુશ્રી જયસિંહ સૂરિજીને ભાલેજ બહુમાનપૂર્વક બોલાવ્યા. સં. ૧૧૬૯માં ઉપાધ્યાયજી વિજયચંદ્રજીને આચાર્ય પદવી આપી. “શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિ” એવું નામ આપ્યું. ભાલેજના જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે પાખંડીઓએ વિરોધ કરતાં ચક્રેશ્વરી દેવીએ પ્રગટ થઈને કહ્યું કે “શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિ જે કહે છે તે જ વિધિ માર્ગ છે, સર્વજ્ઞ કથિત અને શાશ્વત છે.” શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિએ આગમના પ્રમાણો ટાંકી વિધિમાર્ગ સમજાવ્યો. અજ્ઞાનતાથી વિરોધીઓ પાછા પડ્યા. વિરાટ માનવ મેદની વચ્ચે સંવત ૧૧૬૯ના વૈશાખ સુદ-૩ ના વિધિપક્ષ ગચ્છની જાહેરાત થઈ. અનેક સુવિહિત આચાર્યો, ગચ્છો, વિધિપક્ષ ગચ્છમાં ભળી ગયા. શંખેશ્વરગચ્છ, વલ્લભીગચ્છ, નાણકગચ્છ, નાડોલગચ્છ, ભીનમાલગચ્છ આદિ મુખ્ય હતા. ઝાલોરી, આગમ, પૂર્ણિમા, સાર્ધ, પુનમિયા, ઝાડપલ્લી ઇત્યાદિ ગચ્છોએ તથા તેના નાયકોએ વિધિપક્ષ (અંચલ) ગચ્છની કેટલીક સમાચારી

સ્વીકારી ત્યારથી શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિનો પ્રભાવ વધવા લાગ્યો.

સૂરિજીની પ્રેરણાથી બેણપના કરોડપતિ મંત્રી કપર્દીના પુત્રી સોમાઈએ લાખોના આભૂષણો ત્યજી, પોતાની પચીસ સખીઓ સાથે દીક્ષા લીધી અને તેઓ “સમયશ્રી” નામે અચલગચ્છના પ્રથમ સાધ્વી થયા.

એક વખત કપર્દી વચ્ચાંચલથી પૂ.આ. શ્રી હેમચંદ્રસૂરિજીને વંદન કરતા હતા. તે વખતે રાજા કુમારપાળના પૂછવાથી કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રસૂરિએ કહ્યું આ વિધિ શાસ્ત્રોક્ત છે. તેઓએ શ્રી આર્યરક્ષિતસૂરિની પ્રશંસા કરી. આથી રાજા કુમારપાળે કહ્યું કે, વિધિપક્ષનું બીજું નામ “અંચલગચ્છ” થાઓ....

શ્રી આર્યરક્ષિત સૂરિના ઉપદેશથી પ્રતિબોધિત રાજાઓમાં સિંધના મહીપાલ, ધર્મદાસ, દિલ્હીના પૃથ્વીરાજ, હમીરજી, જેસંગદે, મંત્રીઓ ખેતલભાટા, ધરણા, ઇત્યાદિ છે. સૂરિજીની પ્રેરણાથી અનેક લોકો જૈન ધર્મ પામ્યા. રાજા સિધ્ધરાજ, કુમારપાળ ઇત્યાદિ પણ તેમનાથી પ્રભાવિત હતા.

આર્યરક્ષિતસૂરિને તપસ્વી, જિતેન્દ્રિય, સુવિશુદ્ધ સંયમના પાલન કરતાં જાણી ચક્રેશ્વરી દેવી તથા મહાકાલી દેવી તેમના પર પ્રસન્ન થયા હતાં, પ્રગટ થઈને કહેલ “તમારા સંઘનું અમે કલ્યાણ કરશું ને સહાયક થઈશું.”

ગૂર્જરેશ્વર સિદ્ધરાજ જયસિંહે આ ગચ્છને અચલગચ્છ તરીકે ઓળખાવ્યો હતો. તે સંબંધમાં પ્રાચીન પટ્ટાવલીકારો એક રસપ્રદ આખ્યાયિકા વર્ણવે છે : રાજાને સંતાન ન હોવાથી તેણે વિદ્વાનોના સૂચનથી પુત્રકામેષ્ટિ યજ્ઞ કરાવ્યો. આવો યજ્ઞ જીવનમાં માત્ર એક વખત જ થઈ શકે. અહીં બન્યું એવું કે, રાત્રે યજ્ઞમાં સર્પે દંશ દીધો અને ગાયનું ત્યાં મૃત્યુ થયું. બીજે દિવસે પંડિતો આ દ્રશ્ય જોઈને દ્વિધામાં પડી ગયા. હવે શું થાય? આ વિધન દૂર થાય તો જ યજ્ઞ વિધિ આગળ ચાલી શકે. સૌ ચિંતાગ્રસ્ત હતા. કોઈકે સૂચન કર્યું કે અહીં બિરાજતા આર્ય રક્ષિતસૂરિ ચમત્કારિક પુરુષ છે. તેઓ કદાચ મદદરૂપ થઈ શકશે. રાજાએ સૂરિને આ વિશે પ્રાર્થના કરી. સૂરિએ રાજાને યજ્ઞનું પરકાય પ્રવેશિની વિદ્યાના પ્રભાવથી મૃત ગાયને યજ્ઞ મંડપમાંથી જીવતી બહાર કાઢી. સૂરિ પોતાના વચનમાં અચલ રહ્યા હોવાથી સિદ્ધરાજે તેમના સમુદાયને ‘અચલગચ્છ’ તરીકે સંબોધ્યા.

રાજર્ષિ કુમારપાલે તેને અંચલગચ્છ તરીકે ઓળખાવ્યો એ વિશે પટ્ટાવલીકારો આ વૃત્તાંત આપે છે : એક વખતે કુમારપાલની સભામાં હેમચંદ્રાચાર્ય, આર્યરક્ષિતસૂરિ વગેરે ધર્મચર્યા કરતા હતા. એ વખતે મંત્રી કપર્દી જે ચરિત્રનાયકનો પરમ ભક્ત હતો, તેણે ઉત્તરાસંગના છેડાથી ભૂમિનું પ્રમાર્જન કરીને વચ્ચાંચલથી વંદના કરી. વંદન કરવાની આવી પ્રણાલિકાથી કુમારપાલને

આશ્ચર્ય થયું. આથી તેણે હેમચંદ્રાચાર્યને તે વિશે પૂછ્યું કે, આવો વિધિ શું શાસ્ત્રોક્ત છે? કલિકાલ સર્વજ્ઞે તેને શાસ્ત્રોક્ત વિધિ તરીકે ઓળખાવતાં રાજાએ વિધિપક્ષને “અંચલગચ્છ” એવું સૂચક નામ આપ્યું.

ઉપર્યુક્ત બંને પ્રસંગો દ્વારા સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલ સાથેના ચરિત્રનાયકના સંપર્કનું સૂચન પણ મળે જ છે. સિદ્ધરાજ જૈન ધર્મ પ્રત્યે સવિશેષ આકર્ષાયો હતો એ તો સુવિદિત છે. કુમારપાલે તો જૈન ધર્મનો સ્વીકાર પણ કરેલો. પરમાર્હત્ તરીકે તેણે ઈતિહાસમાં અપૂર્વ કીર્તિ મેળવી છે. તેમના સમકાલીન તરીકે ચરિત્રનાયક તેમના સમાગમમાં આવે એમાં કશું નવું નથી. આ વિશે વધુ વિગત ક્યાંકથી નોંધાયેલી પ્રાપ્ત થઈ શકી હોત તો ચરિત્ર નાયકના જીવન પર વિશેષ પ્રકાશ પાડી શકાત.

આર્ચરક્ષિતસૂરિના ઉપદેશનો પ્રભાવ કેટલો હૃદયસ્પર્શી હતો તેનું સૂચન કરતો એકાદ પ્રસંગ નોંધીએ. મંત્રી કંદર્પીના આગ્રહથી તેઓ બેણપ પધારેલા. તેમના સર્વ ત્યાગનો મંગલમય અને મહામૂલો સંદેશ સાંભળીને કપદીની પુત્રી સોમાઈ, જે કોટિ દ્રવ્યનાં આભૂષણો ધારણ કરતી હતી, તેણે પોતાની પચ્ચીસ સખીઓ સહિત પ્રવજ્યા અંગીકાર કરવાનો નિશ્ચય જાહેર કર્યો! સૂરિના અદ્ભૂત ઉપદેશનું જ એ પરિણામ હતું. સોમાઈનું દીક્ષા પર્યાયનુ નામ સમયશ્રી. તેમણે પાછળથી મહત્તરા સાધ્વી તરીકે ઉચ્ચ સ્થાન દીપાવ્યું. સમયશ્રી અંચલગચ્છના સૌ પ્રથમ મહત્તરા સાધ્વી તરીકે ઉજ્જવળ કીર્તિ પામ્યા.

વિ.સં. ૧૨૩૬માં ૧૦૦ વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને ચરિત્રનાયક બેણપમાં સમાધિપૂર્વક કાળધર્મ પામ્યા. તેઓ પોતાની પાછળ ૧૨ આચાર્યો સહિત ૩૫૧૭ સાધુ સાધ્વીઓનો શિષ્ય પરિવાર મૂકતા ગયા. પોતાના જીવન કાળમાં જ ઉદય પામેલા ગચ્છને પોતાની હયાતિમાં જ આટલો વિશાળ ત્યાગી પરિવાર પ્રાપ્ત થઈ શક્યો, તેમજ ગચ્છને સંગીન પાયા ઉપર મૂકી શકાયો એમાં તેમની મહાન સિદ્ધિ છે. શિથિલાચાર સામે સુવિહિત પરંપરાનો આ વિજય ગણી શકાય. આજે તો આ વાતને નવેક શતાબ્દીઓનાં વહાણ વાઈ ગયા, છતાં અચલગચ્છ પોતાનું આગવું અસ્તિત્વ ટકાવી રાખવા સમર્થ બની શક્યો છે તે પણ તેમના અપ્રતિમ ત્યાગ અને પુરુષાર્થને આભારી છે. આવા યુગપ્રવર્તકને કોટિ કોટિ વંદના!!!

॥ ધ્યાન મૂલં ગુરુમૂર્તિ : પૂજામૂલં ગુરુ પાદૌ ।
મંત્ર મૂલં ગુરુવાક્યં મોક્ષ મૂલં ગુરુકૃપા ॥
ગુરુ દીપક, ગુરુ દેવતા, ગુરુ વિના ધોર અંધાર ।
જે ગુરુ વાણીથી વેગળા, તે રડવડીયા સંસાર ॥

પ્રાર્થના - અર્પણ (રત્ન ચિંતામણિ)

પ.પૂ. રત્નશીભાઈ
ખીચશી ખોનાનો જીવન મંત્ર હતો ‘માનવસેવા એ પ્રભુસેવા’. અને પોતાને જે કાર્ય યોગ્ય લાગે તે વધારે ને વધારે સારી રીતે કેટલું કરી શકાય તે પોતે જ જોવાની અને સુકાર્ય સુંદર, દેદીપ્યમાન બનાવવાની એમની રીત મને ગમી હતી. એટલું જ નહીં, સુકાર્યમાં લોકોનો સાથ તો મળવાનો જ છે પરંતુ કોઈક અવળચંડાઈથી ઊંધો ઊતરે તો પણ એની સાથે અજ્ઞાનથી નહીં પણ દરિયાવ દિલ - ક્ષમાથી - સમભાવથી જ વાત કરે. ગુણાનુમોદન રૂપ આ ગુણ મારા જીવનમાં ઉતરે એ ઉચ્ચ જીવ પાસે પ્રાર્થુ છું.

પ.પૂ. ગંગાભાઈ

શું છાપ! શું ધાક! શું ઠસ્સો!
શું નીડરતા! છતાં એઓ અત્યંત ધાર્મિક હતા. ઘરની પધ્ધતિઓ જ એવી ગોઠવાતી જેમાં જયજ્ઞાને અગ્રિમતા હતી. અને ચૌવિહાર પણ કરવો હોય તો બધા જ સહજતાથી કરી શકે તેમ સાંજે ૬.૦૦ પહેલા જમવાનું રહેતું હતું. મુંબઈ વાંદરામાં કે કિલ્લાપારડીમાં દેરાસરથી ઘર ઘણું દૂર છતાં પોતાની રોજની ધાર્મિક ક્રિયાઓ તો કરવાની જ એવા સંસ્કાર. દર વર્ષે જાત્રાઓ ૭-૮ દિવસનો શાંતિભર્યો પ્રોગ્રામ બને અને તેમાં કોઈ નવા સ્થળની જાણકારી મળે તો ત્યાં જવાનું જ એવી એમની નવા નવા જાત્રાનાં સ્થળોએ ભગવાનને ભેટવાની તાલાવેલી હતી. નવી પેઢી સાથે પણ તાલ મિલાવી શકે એવા નવા વિચારોને આવકારી શકતા.

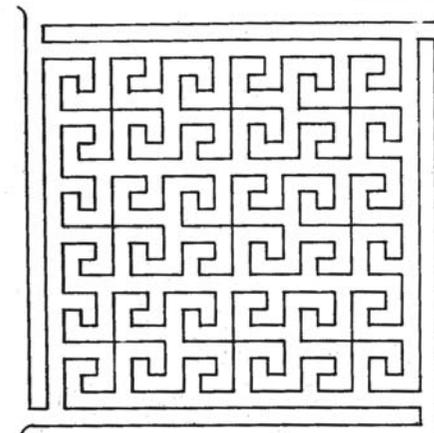
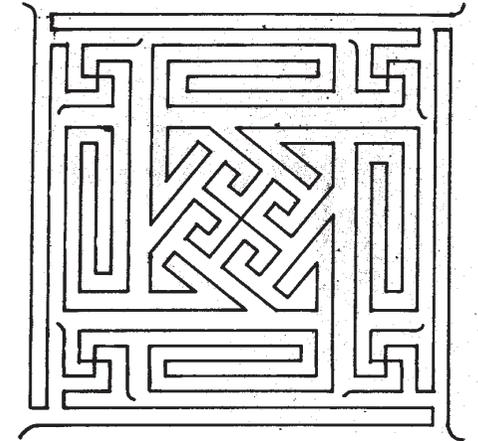
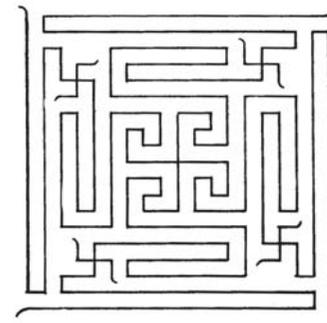
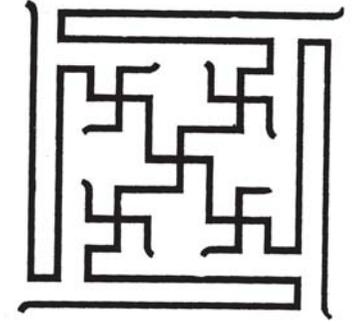
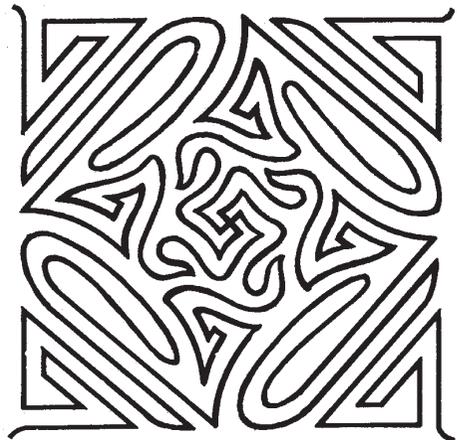
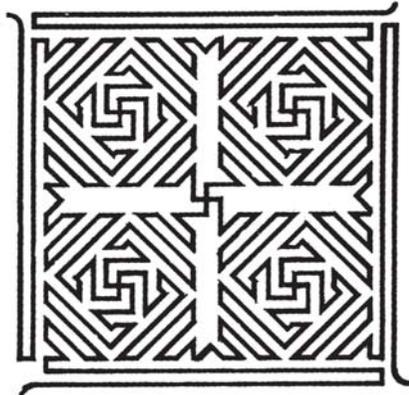
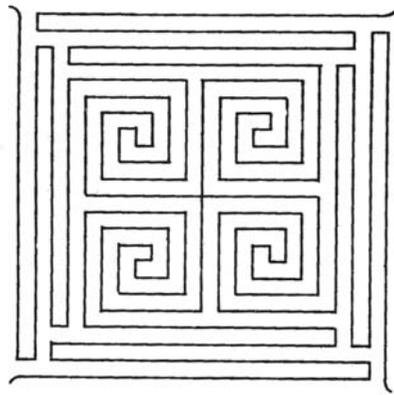
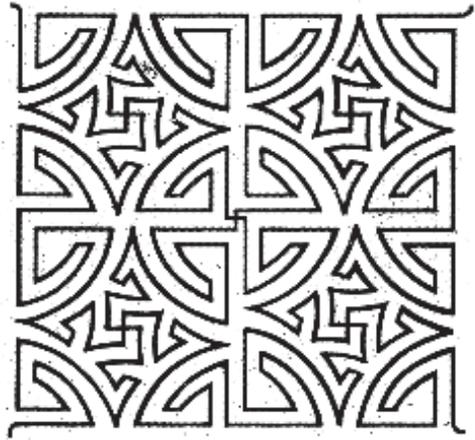
પ્રાર્થના - અર્પણ (રત્ન ચિંતામણિ)

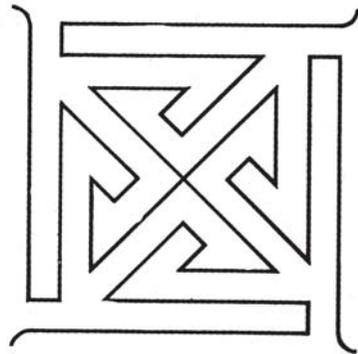
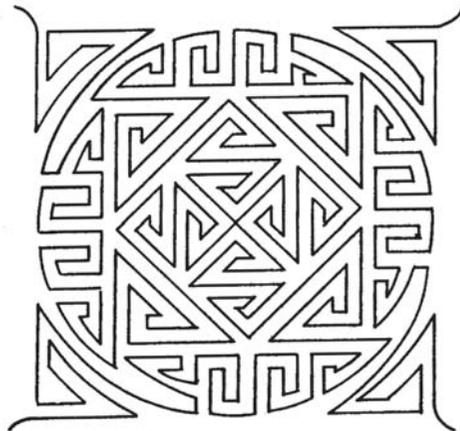
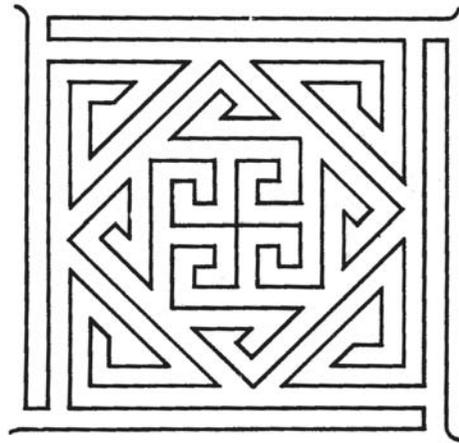
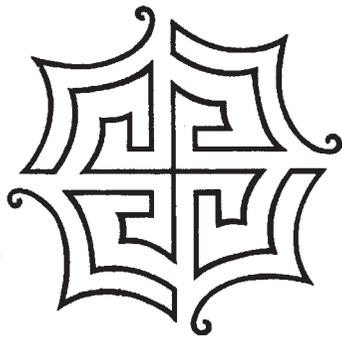
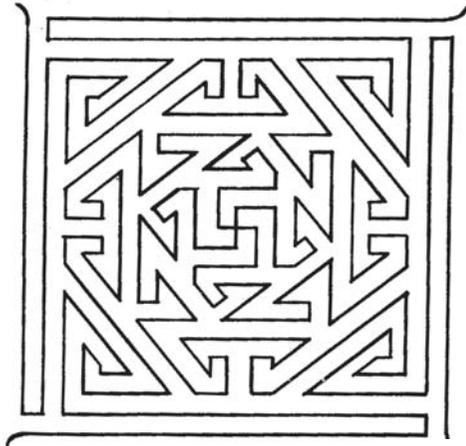
જે પિતાએ મારામાં ન્યાય પ્રિયતા, તટસ્થતા અને હિમ્મતનો વિશ્વાસ જગાવ્યો. જેમણે કર્તવ્યપ્રધાન શિક્ષણ બક્ષ્યું. જીવનને સાર્વજનિક હેતુએ સાર્થક કરવા આદર્શ સીચેલ, તે હરઘડી સ્મરણીય મારી આદર્શ મૂર્તિ **પ.પૂ. શ્રી કુંવરજી જેઠાભાઈ ઘરમશી (સુથરી, લાલબાગ)**

પ.પૂ. માતા પ્રેમાબાઈ

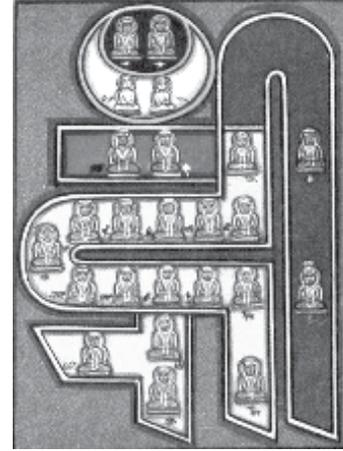
પ્રેમ અને વાત્સલ્યથી ભરપૂર સહનશીલતાની જીવંત મૂર્તિ. એમના આવા આત્મસાત્ ગુણોને કારણે જ દિવ્ય સમાધિ મરણ પામી શક્યા. ત્યારે મારા વિચારોને નવો વળાંક અને નવી પ્રેરણાઓ મળી. સુંદરતાને દિવ્યતા બક્ષનાર એમના મરણ સમયે એમની પાસેથી કોલ લેવાનું મન થયું કે એજ વાત્સલ્ય અને પ્રેમને કારણે મારા અંતિમ સમયમાં ધર્મ પમાડવા આવી જજો.

જૈનનાં કેટલાક મહત્વના ચંત્રો વિ.

☐ ૧ ઢેઠોપીંછ ઇંપૂર્ણ

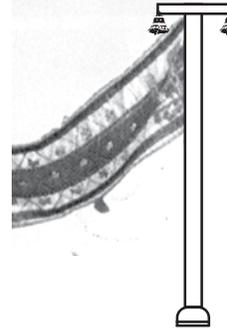

ઓમ્

☐ ૨ ઢેઠોપીંછ ઇંપૂર્ણ

દેરાસરના કળશ પરની ઘણા

ધ્વજ

જૈન
શાસન
ચિન્હ